

Handläggare: Svante Uhlin

Socialdepartementet

Betänkandet En ändamålsenlig arbetsskadeförsäkring – för bättre ekonomisk trygghet, kunskap och rättssäkerhet, SOU 2023:53
– Yttrande från Offentliganställdas förhandlingsråd

Offentliganställdas förhandlingsråd, OFR, har tagit del av rubricerade betänkande och vill härmed för sina medlemsförbunds räkning lämna följande synpunkter.

Sammanfattning

OFR ställer sig genomgående positiv till utredningens förslag, men anser att arbetsskadeförsäkringen, även om de framlagda förslagen skulle genomföras, fortfarande har brister som utredningens förslag inte åtgärdar.

Bakgrund och överväganden

I betänkandet redovisas ett flertal förslag till ändringar av den allmänna arbetsskadeförsäkringen. Översynen av arbetsskadeförsäkringen syftar enligt direktiven bland annat till att säkerställa arbetsskadeförsäkringens funktion när det gäller att ge ekonomisk trygghet vid inkomstförlust på grund av arbetsskada. Bland de förslag som utredningen lämnar kan följande nämnas,

- *förändrade grundkrav för livränta* (kravet på prognosen framåt avseende varaktigheten av en inkomstförlust förkortas till 180 dagar, från dagens ett år, i kombination med en ny karenstid om 180 dagar, samt att kravet på minst en fjärdedels prisbasbelopp i inkomstförlust per år för rätt till livränta tas bort),
- *fast provotidpunkt* efter 550 dagars sjukskrivning eller när sjukersättning beviljas,
- *mer rättvisande inkomst efter skada* med bland annat ett preciserat arbetsmarknadsbegrepp (sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden),
- *vissa lättnader i kraven för att få ersättning för de äldre i arbetskraften* som harmoniserar med sjukförsäkringens nya regler kopplade till begreppet riktålder,
- *utökade möjligheter att fastställa rättvisande inkomstunderlag* (inkomst före skadan),
- *ändrad indexering av livränta* (ska följa inkomstbasbeloppets utveckling),

- *höjt tak för högsta livränteunderlag (från högst 7,5 prisbasbelopp per år till 7,5 inkomstbasbelopp per år, alternativt 10 prisbasbelopp per år),*
- *förändrade regler för prövning av arbetsskada, i fyra tydliga led*
- *avskaffade av undantag vid smitta samt vid vissa psykiska och psykosomatiska skador.*

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

Utredningen har gjort en gedigen genomgång av bristerna i dagens allmänna arbetsskadeförsäkring, och OFR ser positivt på utredningens förslag, som vi tror kan bidra till att förbättra det ekonomiska skyddet för den som skadas i arbetet. Framför allt kommer förslagen om de genomförs att leda till att fler får sin arbetsskada prövad av Försäkringskassan.

OFR förordar att taket för livränteunderlaget i försäkringen bör höjas till 7,5 inkomstbasbelopp per år och inte 10 prisbasbelopp per år som anges som alternativt förslag i betänkandet. Följsamhet med inkomstutvecklingen överensstämmer, som utredningen också är inne på, bättre överens med arbetsskadeförsäkringens syfte än den nuvarande köpkrafts- eller prisindexeringen. Taket i den allmänna försäkringen bör när det gäller arbetsskadeförsäkringen lämpligen följa den allmänna inkomstutvecklingen, eftersom det är bortfallet av inkomster under den yrkesaktiva delen av livet som försäkringen i första hand ska kompensera för. På sikt kommer nämnda övre beloppsgräns i försäkringen sannolikt att bli högre och försäkringen därmed ge ett mer omfattande skydd om gränsen 7,5 inkomstbasbelopp per år väljs jämfört med alternativet 10 prisbasbelopp per år.

För de arbetstagare som omfattas av de kompletterande avtalsförsäkringarna TFA-KL och PSA i kommun- och regionsektorn respektive statlig sektor skulle en sådan höjning av taket i den allmänna försäkringen till stor del enbart resultera i en omfördelning mellan den ersättning som Försäkringskassan kan bevilja och den ersättning som ges via den kollektivavtalade försäkringen. Den enskilde medlemmen/arbetstagaren skulle i princip inte få högre total ersättning vid en arbetsskada, även om regelverken i de olika systemen inte är helt likalydande. Trots detta ser OFR förändringen som positiv och förutsätter att finansieringen av en sådan förändring kan lösas mellan staten och de olika arbetsgivarna.

OFR vill också peka på brister i försäkringen som utredningen inte har behandlat alls eller diskuterat i betänkandet men avstått från att lägga fram förslag om att åtgärda.

De stora återkrav av utbetald livränta som många arbetstagare drabbas av är ett stort problem som trots vissa möjligheter till eftergift av åtminstone delar av återkravet

helt kan ödelägga en enskilds ekonomi. OFR efterlyser genomgripande förslag till förändringar för att minska problemets omfattning utan att vi för den skull ifrågasätter möjligheten till återkrav som sådan. Rätt ska vara rätt, men de försäkrade måste ha en möjlighet att göra rätt och få väsentligt bättre information om vad som åligger dem.

Vidare saknar OFR närmare analys eller förslag när det gäller det grundläggande kravet i försäkringen att inkomstförlusten måste uppgå till minst en femtondel av inkomsten före skadan för att livränta ska kunna bli aktuell. Här hade det behövts förslag för att komma till rätta med bristerna i dagens försäkring. Vid exempelvis en inkomst före skadan på 35 000 kronor per månad innebär det att varaktiga inkomstförluster som understiger cirka 2 300 kronor per månad inte kan ge ersättning i form av arbetsskadelivränta från den allmänna försäkringen.

Utredningen föreslår att arbetssjukdomar som förorsakats av smitta ska omfattas av det generella arbetsskadebegreppet, och att det undantag som idag finns i försäkringen vid smitta därmed ska avskaffas. OFR välkomnar förslaget, men vill samtidigt understryka att det ekonomiska skyddet för arbetstagare som utsätts för smitta i sitt arbete, även med en förändrad försäkring i enlighet med utredningens förslag, fortfarande kommer att vara otillräckligt i det fall att arbetsoförmågan inte består efter sex månader. Vi ser inga skäl för att till exempel vårdpersonal eller lärare ska behöva drabbas av inkomstförluster under en sjukdomsperiod som varar kanske i fem månader på grund av smitta som ådragits i arbetet. Den allmänna sjukförsäkringen i kombination med den kompletterande sjuklön som följer av kollektivavtalen ger långt ifrån full compensation för inkomstbortfallet.

Lärdomarna efter den nyss genomgångna pandemin är bland annat att personalen som då stod i frontlinjen vid smittobekämpningen i väldigt många fall själva fick täcka de inkomstförluster som de drabbades av. OFR efterlyser här ett större åtagande från det allmänna vid arbetssjukdomar som förorsakats av smitta under den så kallade akuttiden i ett sjukdomsförlopp, det vill säga under den period i sjukfallet som föregår den tidpunkt då livränta kan komma i fråga eller då sjukperioden har varat i minst sex månader. Därmed inte sagt att försäkringen enligt OFRs mening ska ge ersättning för normalt förekommande vardagliga förkylningar.

Det civilrättsliga olycksfallsbegreppet som det kommit att utformas i praxis, är grundläggande vid skaderegleringen i såväl den allmänna försäkringen som i de kollektivavtalade kompletterande försäkringarna. OFR menar att den vedertagna definitionen av ett olycksfall, som något plötsligt, oförutsett och utifrån kommande, i många situationer inte ger individen det ekonomiska skydd vid olycksfall i arbetet

som vi menar borde vara fallet. Vid till exempel skador som drabbat deltagande personal vid ingripanden eller övningar inom kriminalvården, polisen eller det militära försvaret, kan det många gånger vara väldigt svårt att påvisa exakt när, var och hur i ett skeende som skadan uppstod, något som i många fall försvårar eller omöjliggör ersättning efter arbetsskadan. Detsamma kan gälla för den sjuksköterska som efter att ha lyft en tung patient fått en ryggskada, utan att det går att påvisa precis hur skadan uppstod. Här tänker OFR inte i första hand på eventuella bevisvärigheter utan som sagt på själva konstruktionen av olycksfallsbegreppet. Utredningen har måhända inte sett det som sitt uppdrag att belysa nämnda frågeställning, men OFR ser trots detta det som ett stort problem som måste utredas och åtgärdas.

Vid så kallade färdolycksfall, vid resa till eller ifrån arbetet, ersätts inte inkomstförlust av de kompletterande avtalsförsäkringarna vid arbetsskada, för såvitt inte inkomstförlusten blir bestående. Den allmänna försäkringen som i huvudsak enbart ger ersättning vid bestående skador, kan i enlighet med det inte heller kompensera för inkomstförluster under den så kallade akuttiden. Här ser OFR en stor brist i det samlade skydd som de båda systemen ger, inte minst mot bakgrund av att förutsättningarna skiljer sig åt i olika yrken i vilken omfattning arbetstagaren måste resa till och från arbetet varje dag. Vi ifrågasätter om inte även i det här fallet den allmänna försäkringen måste ta ett större ansvar för att hålla arbetstagarna skadelösa vid inkomstförluster som uppstår på grund av skador vid färd till eller ifrån arbetet.

Ett annat område som OFRs medlemsförbund uppmärksammat gäller fosterskador som drabbar gravida arbetstagare med riskfyllda arbeten i till exempel vården (bland annat vid radiologiskt arbete) eller i många så kallade uniformsyrken. Här ger arbetsskadeförsäkringen som den är utformad idag i princip inget skydd mot exempelvis framtida inkomstförluster för det ofödda fostret som förorsakats av skador i arbetet under en graviditet.

OFR noterar utredningens analys och diskussion om en hypotetisk ny omställningsersättning och anser att det är ett intressant tanke som förtjänar att utredas vidare. En sådan ersättning skulle kunna minska de ekonomiska förlusterna för en arbetstagare under en omställningsfas efter ett genom en arbetsskada påtvingat byte av arbete.

Utredningen har kommit fram till att arbetsskadeförsäkringen vid skador som inträffar vid arbete i hemmet i allt väsentligt är väl utformad, även om man tar hänsyn till det nya flexibla och rörliga arbetslivet. OFR delar den uppfattningen.

Lars Fresker
Ordförande,
Offentliganställdas förhandlingsråd

